

Ignazio Gaetano de Buset: Visita spirituale del 1788 in Istria / Ignacije Kajetan Buzetski: Duhovna vizitacija iz 1788. godine u Istri, a cura di / priredio Elvis ORBANIĆ, Associazione Archivistica Ecclesiastica, Quaderni di »Archiva ecclesiae« 13, Città del Vaticano, 2016., 277 str.

Crkveno arhivističko udruženje (Associazione Archivistica Ecclesiastica) u svojoj je redovitoj seriji prvi put objavilo knjigu jednog od svojih članova koji zavičajem nije iz Italije. Riječ je o duhovnoj vizitaciji Ignacija Kajetana Buzetskoga obavljenoj u Istri 1788. godine, koju je za tisak kritički priredio Elvis Orbanić, ravnatelj Državnog arhiva u Pazinu. Knjiga započinje uvodnim riječima predsjednika Associazione Archivistica Ecclesiastica Gaetana Zita (4-7), biskupa porečkog i pulskog Dražena Kutleše (8-11) te nadbiskupa tršćanskoga Giampaola Crepaldija (12-15). Kao i uvodne riječi, i studija koja prethodi objavljenom arhivskom gradivu napisana je – iz pera priređivača Orbanića – dvojezično: na talijanskom i hrvatskom jeziku (17-75). U središtu priređivačeva zanimanja biografski su podatci o Ignaciju Kajetanu Buzetskom (1741. – 1803.), zavičajem iz Kranjske, doktoru svete teologije, apostolskom protonotaru, carsko-kraljevskom vikaru nekadašnje Porečke biskupije *A Parte Austriaca*, pazinskom prepozitu, titularnom kanoniku, kapitularnom vikaru Pićanske biskupije te na kraju karijere tršćanskom biskupu (1796. – 1803.), koji je 1788. godine obavio vizitaciju na teritoriju Pićanske biskupije i na austrijskom dijelu Porečke biskupije. Riječ je o osjetljivom vremenu za povijest istarskih biskupija kada se, stjecajem državno-političkih okolnosti, otvara pitanje promjena granica biskupija i samim time iznova usklađuje problem odnosa između državnih i crkvenih vlasti na dotičnom teritoriju. U uvodnim napomenama priređivača sadržana je, nadalje, kontekstualizacija općih prilika u Istri, kao i pregledan uvid u arhivski fond Pićanske biskupije pohranjen u Biskupijskom arhivu Tršćanske biskupije.

Slijede pojašnjenja uz sadržajnu strukturu rukopisa koji se ovdje objavljuje. Vizitatora je, tematski promatrano, osobito zanimalo ponašanje klera, održavanje obreda prigodom krstitaka, vjenčanja i pogreba, propisi o pokapanju preminulih, kao i stanje filijalnih crkava određenih župa, njihovo materijalno stanje i eventualno postojanje relikvija. Posebni upiti pohoditelja odnosili su se i na održavanje sajmova blagdanima, na postojanje mjesnih gostionica, a sama su konkretna pitanja, očekivano, varirala od mjesta do mjesta. Sva ta pitanja priređivač knjige podrobno raščlanjuje u navedenoj uvodnoj cjelini, pružajući čitatelju širi i razrađeniji osvrt na sadržaj vizitacije iz 1788. godine.

Središnji dio knjige čine transkripcija i prijevod vizitacije Ignacija Kajetana Buzetskoga (45-241). Jezik rukopisa onodobni je talijanski s malobrojnim latinskim izrazima i pisan je latinicom. Tekst se objavljuje u svome originalnom obliku, kao i u usporednom prijevodu na hrvatski jezik. Metodologiju transkripcije priređivač je iznio u uvodnim napomenama. U završnom dijelu knjige sadržani su: popis svih imena osoba koje su navedene u zapisniku vizitacije, neovisno o tome jesu li bili aktivni svjedoci vizitacijskog čina ili ih se samo usputno spominje, a imena su poredana po župama i njima pripadajućim kapelanijama ili kuratijama (242-255); zemljovid koji se odnosi na istarske biskupije u ranome novom vijeku, kao i zemljovid na kojem je predočeno kretanje vizitatora 1788. godine (258-261);

popis kratica (263); pregled uporabljenih arhivskih vrela i literature (264-268); nekoliko faksimila vizitacije (269-276) te sadržaj (277).

Objavljivanje knjiga izvornoga arhivskog gradiva, iako počesto nepravedno podcijenjeno u historiografskoj i široj javnosti, zasigurno je od posebne i trajne važnosti za proučavanje povijesti određenih zemalja, krajeva i osoba. Ovdje prezentirana vizitacija Ignacija Kajetana Buzetskog s kraja 18. stoljeća izravno je svjedočanstvo o jednoj prostorno malenoj crkvenoj regiji, njezinim duhovnicima, laicima, ali i općim vjerskim i društvenim prilikama. Priređivač ovoga rukopisa Elvis Orbanić je s više suradnika metodološki korektno i prema svima uvriježenim pravilima koja se odnose na transkripciju i objavljivanje gradiva uredio djelo koje je objavio, kao dio svoje serije, prestižan strani izdavač. Ujedno, dvojezičnost prilikom priređivanja rukopisa čini ga dostupnim kako znanstvenoj tako i široj čitateljskoj publici.

Lovorka Čoralić